

У сучасній теорії перекладу з дихотомії «вихідний текст / текст перекладу» акцент зсунувся на відношення «переклад / культура сприймача» і на визначення ролі, яку текст починає відігравати, вводячи формальні й тематичні нові звичаї та варіації до культури сприймача. Перспективним видається дослідження засобів і прийомів передачі культурно маркованих знаків, які містяться в англійських романах, що належать до інших історичних епох, у перекладах українською мовою.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Асоціативний шлейф при перекладі культурно-маркованих знаків // Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наук. праць – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 18. – Книга 2. – С. 13-17.
2. Вайсгербер Й. Л. Родной язык и формирование духа / Пер. с нем. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. – 224 с.
3. Витгенштейн Л. Философские исследования // Витгенштейн Л. Философские работы, Часть 1. – М.: Гнозис, 1994. – С. 321-406.
4. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе: Монография. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Высшая школа, 1986. – 416 с.
5. Гарбовский Н. К. Теория перевода. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 543 с.
6. Гуревич А. Я. Вопросы культуры в изучении исторической поэтики // Историческая поэтика. Итоги и перспективы изучения. – М.: Наука, 1986. – С. 153-167.
7. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1989. – 216 с.
8. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
9. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н. Ярцева. – М.: Советская Энциклопедия, 1990. – 685 с.
10. Шевченко И. С. Герменевтический аспект перевода как вторичной метакоммуникации // Проблемы переводоведения, коммуникативной та когнітивної лінгвістики: Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – Х.: Константа, 2003. – Вип. № 609. – С. 7-11.
11. Chapman, Raymond. The Victorian Debate. English Literature and Society: 1832-1901. – L.: Weidenfeld and Nicolson, 1968. – 377 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Юлія Чала – кандидат філологічних наук, доцент кафедри зіставного мовознавства і теорії та практики перекладу, декан факультету перекладачів Київського національного лінгвістичного університету, .
Наукові інтереси: англо-український художній переклад.

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Наталія АБАБІЛОВА (Миколаїв, Україна)

У статті розглянуто особливості підготовки майбутніх перекладачів, проаналізовано навчальні плани, теми підручників з англійської мови, за допомогою яких здійснюється підготовка до професійної діяльності

The peculiarities of translators/interpreters' training are investigated in this paper. The description of academic curriculum is given. The topics of Practical English course text-books are analyzed

Сучасне суспільство вимагає від вищої освіти підготовки кваліфікованого фахівця відповідного рівня, конкурентоздатного на ринку праці, який не тільки володіє своєю професією, але й орієнтується в суміжних видах професійної діяльності, готовий до професійного зростання, мобільний із соціальної та професійної точок зору. Змінюється місце теорії перекладу серед інших наук, змінюються і погляди вчених на її статус. Всі зміни в теорії перекладу, поза сумнівом, позначаються і на підході до професійної підготовки перекладача, послуги якого стають як ніколи необхідними, оскільки наше життя складно уявити без спілкування з представниками різних держав, без міжнародної співпраці у сфері освіти і культури, економіки і політики.

Зростаючий попит на послуги перекладача та зміна вимог до перекладу зумовили звернення до проблеми наукового дослідження перекладацької діяльності і професійної підготовки висококваліфікованих перекладачів у вузі. Сьогодні це одна з найнеобхідніших професій, оскільки перекладачі потрібні в багатьох сферах діяльності людини. Крім того, зросла кількість вузів, що готують перекладачів із різних видів перекладу і спеціалізацій. Отже, конкуренція серед фахівців залишається високою, що вимагає нових підходів до підготовки конкурентоздатних перекладачів, які володіють високою культурою міжособистісного і міжетнічного спілкування, володіють комплексом, умінь і навичок,

необхідних для виконання професійних обов'язків на високому рівні, їх зростання в професійному плані.

Аспекти навчання перекладу і підготовки перекладачів розглядаються в дослідженнях І.С. Алексєєвої, Б.В. Беляєва, І.О. Зимньої, І.В. Корунця, Л.К. Латишева, Р.К. Міньяр-Белоручева, Т.В. Пастрик, Є.Р. Поршневої, В.І. Провоторова, І.І. Халєєвої та інших учених.

Так, І. Алексєєва, досліджуючи проблеми професійної підготовки перекладача, акцентує увагу на необхідності формування професійної етики перекладача і формулює «моральний кодекс перекладача» [1].

Досить точно, на нашу думку, зауважує М. Цвілінг, що перекладачу недостатньо вміти більш чи менш повно передавати думки з однієї мови на іншу, ця діяльність потребує певних якостей, суттєвої лінгвістичної підготовки.

Однак, на сучасному етапі не вистачає досліджень з проблеми підготовки конкурентоздатних перекладачів.

Метою нашої статті є дослідити стан навчання майбутніх перекладачів у ВНЗ України; проаналізувати дисципліни, що вивчаються студентами спеціальності «Переклад»; виявити професійно орієнтовані теми під час вивчення практичного курсу іноземної мови (англійської).

Частіше за все перекладача порівнюють із посередником, мовним посередником, транслятором або помічником. На наш погляд, ототожнення перекладача з посередником не передає в повній мірі значущість його ролі в сучасному суспільстві. Ми впевнені, що перекладач не просто здійснює передачу інформації, а передає засобами іншої мови цілісно і точно зміст оригіналу, зберігаючи його стилістичні й експресивні особливості. Виходячи з визначень, поданих ученими І. Алексєєвою, П. Палажченко, А. Чужакиним, Ю. Хольц-Мянттярі, ми дійшли висновку, що головна функція перекладача – нейтралізувати лінгвоетнічні бар'єри, дозволити комунікантам, які не знають іноземну мову, відчувати себе рівноправними партнерами спілкування. Про перекладача не можна говорити як про посередника, оскільки під час комунікації здійснюється також передача соціального і емоційного досвіду, отже, перекладач – не посередник («передавач» інформації), а головна сполучна ланка і відповідальний суб'єкт діалогу.

На наш погляд, І. Алексєєва точно відзначила, що перекладачеві необхідно мати відомості про різні галузі людських знань і людської діяльності, оскільки у перекладача, який прагне витримати конкуренцію на ринку праці, повинна бути постійна установка на зростання ерудиції, що дозволить розширити тематичний діапазон [1]. Отже, фахівець зможе адекватно інтерпретувати початкове повідомлення різного ступеня складності і сприяти позитивному вирішенню питань взаємодії представників різних етнокультур.

Ми згодні з думкою багатьох науковців, що перекладач повинен добре знати не тільки іноземну мову, але й всі сторони буття і свідомості народу, що говорить цією мовою, бути здатним зайняти гуманістичну позицію по відношенню до клієнтів.

У наш час підготовка фахівця зі спеціальності «Переклад» здійснюється протягом 4 – 6 років та за трьома циклами дисциплін: цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки, цикл природничо-наукової підготовки та цикл професійно-орієнтовної підготовки.

Ми вважаємо позитивним те, що студенти мають змогу поглибити знання з історії України, бути політично обізнаними з подіями у своїй країні та інших країн, знати побут та філософію іншомовних країн, а також знати реалії їхнього життя. Аналізуючи перелік предметів першого та другого циклів, ми дійшли висновку, що у студентів є можливість не лише підготуватися до плідної професійної діяльності, а й розвинути свій кругозір, отримати базові знання з психології, соціології та інших дисциплін, що є позитивним для майбутнього перекладача, оскільки у своїй роботі він може зіткнутися з різними видами перекладу в різних сферах науки. Також, на нашу думку, позитивним моментом є те, що в програму включено ряд предметів, які вчать майбутніх учасників міжкультурної комунікації, толерантності до представників різних етносів, релігій та конфесій. Крім того, студент має змогу вдосконалити знання з рідної мови, оскільки він повинен вміти знаходити мовні

еквіваленти, правильно говорити, писати, доцільно вживати слова, вміти правильно визначити стиль оратора не лише іноземною мовою, а й рідною.

Ми вирішили дослідити, дисципліни, включені до програми підготовки студентів майбутніх перекладачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, та мету їх вивчення.

Нами було проаналізовано навчальні плани провідних державних та національних університетів України, що здійснюють підготовку за спеціальністю «Переклад» [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12]. Нас цікавив перелік дисциплін циклу професійно-орієнтовної підготовки, зокрема предмети, що надають студенту інформацію стосовно того, хто такий перекладач, які його обов'язки, якості для успішного виконання функціональних обов'язків.

Проаналізувавши навчальні плани, ми поділили предмети професійного циклу на три групи: 1) предмети, що сприяють формуванню перекладацьких знань, умінь та навичок; 2) предмети, що спрямовані на оволодіння знаннями, уміннями та навичками з іноземної мови; 3) предмети, що вводять до професії. Як правило, кількість та назва предметів суттєво не відрізнялися. Ми дійшли висновку, що до нормативної частини входять мовні дисципліни (Практика усної та письмової мови, Практична граматики, Практична фонетика, Порівняльна стилістика, Порівняльна лексикологія та інші); ті, що надають студентам знання із спеціальних предметів перекладацького циклу (Практичний курс перекладу, Теорія та практика перекладу, Переклад текстів різних функціональних стилів та інші), та предмети, що знайомлять студента з англійським світом (Лінгвокраїнознавство та інші), але, на жаль, предмети, що вводять до самої професії, відсутні в більшості випадків [5; 7; 9; 10; 12].

Так, лише в деяких ВНЗ викладають дисципліну «Основи професійної діяльності перекладача» та в деяких ВНЗ вона включена до варіативної частини, а значить, є вірогідність, що не кожен студент буде обізнаний з цим курсом [4; 6; 8; 11].

Ми розуміли, що під час вивчення деяких дисциплін може бути виділена певна кількість годин на вивчення розділів, що можуть містити деяку інформацію стосовно самої професії «Перекладач», тому ми вважали за необхідне проаналізувати мету, ключові поняття дисциплін навчального плану.

Так, нами зроблено висновок, що програмою не передбачено вивчення курсів, які були б спрямовані на формування особистості перекладача, тим паче конкурентоздатного перекладача. Вивчаючи курс «Вступ до перекладознавства», «Практика перекладу з основної іноземної мови» та ін., студенти знайомляться з загальними вимогами до особистості перекладача. Так, студенти виконують вправи на розвиток пам'яті, що дає змогу вбирати значний обсяг інформації, навчаються керувати своїми емоціями, настроєм, бути нейтральними незалежно від почуттів оратора, знімати психічну напругу, адекватно моделювати особистість того, хто говорить, вчаться бути психічно стійкими, вміти переключатися з однієї мови на іншу, з цифрового кодування на вербальне. Але, на наш погляд, це важливо для кожного перекладача і не є достатнім, щоб бути конкурентоздатним.

На нашу думку, неможливо зводити навчання перекладачів до отримання лише лінгвістичних та перекладацьких знань, умінь та навичок. Тому наступним кроком нашого дослідження стало вивчення тематики предмета «Практика усної та писемної мови (англійська)» з метою встановити, чи вивчають студенти професійно-орієнтовані теми.

Нами було проаналізовано два підручники українських авторів, рекомендовані для підготовки майбутніх перекладачів [2; 3].

Порівняльний аналіз тем, що вивчаються студентами першого курсу, довів, що авторськими колективами вище зазначених підручників пропонуються пов'язані з життям і навчанням студентів теми. Лише в одному з досліджуваних підручників на першому курсі виокремлено тему «Перекладач та переклад», що складає 1/16 з усіх тем I курсу, що запропоновані авторами цього підручника та є професійно-орієнтованою [2]. Аналіз тем II, III та IV курсів довів, що всі вони пов'язані з англійським світом, Україною, гуманітарною сферою, але не знайомлять студентів з особливостями обраної ними професії, якостями, що необхідні перекладачеві для здійснення своїх професійних обов'язків. Хотілося б зазначити, що сучасні науковці приділяють значну увагу фаховій підготовці майбутніх перекладачів та забезпечують її не лише за допомогою традиційних вправ на переклад, а і спеціальними вправами для розвитку навичок роботи зі словниками, де студенти мають знайти різницю

між синонімічними словами, на компресію текстів, транскрибування власних імен, засвоєння елементів перекладацького скоропису, що містяться навіть у підручнику для студентів І курсу. Це безумовно є позитивним, оскільки вже на ранньому етапі студенти набувають знань, умінь та навичок перекладацького характеру.

Однак, питання вибору майбутньої професії майже не обговорюються під час вивчення англійської мови, що явно неприпустимо. Ми вважаємо, що було б цікаво простежити, чи змінюються погляди студентів на вибір професії в ході вивчення дисциплін професійного циклу, чи стає більш усвідомленим вибір студентами даної професії. На наш погляд, необхідно приділяти більше уваги розвитку мотиваційної сфери майбутнього перекладача, усвідомлення ним соціальної значущості професії перекладача як можна раніше, тобто на першому курсі.

Отже, аналіз навчальних планів спеціальності «Переклад» не справив позитивного враження, оскільки, на наш погляд, необхідно побудувати навчальний процес таким чином, щоб удалося розв'язати протиріччя між спеціальною вузькопрофесійною освітою, яку можна отримати в ВНЗ, та високими вимогами сучасного суспільства, що зумовлені багатоаспектною професійною діяльністю.

Отже, нашим наступним завданням є збагачення змісту освіти майбутніх перекладачів професійно-орієнтованим навчальним матеріалом з метою формування їх конкурентоздатності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. – СПб.: Союз, 2004. – 288 с.
2. Возная М.О. Англійська мова для перекладачів і філологів 1-5 курс. – За загальн. ред. док. філ. наук проф. Карабана В.І. – Вінниця: Нова Книга, 2004.
3. Черноватий Л.М., Карабан В.І. Практичний курс англійської мови. Частина 1-5. Підручник для студентів молодших курсів вищих навчальних закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність «Переклад»). – Вінниця: Нова книга, 2005.
4. <http://elr.tnpu.edu.ua/>
5. [http://sites.znu.edu.ua/bank/index.php?&category\[102\]=102](http://sites.znu.edu.ua/bank/index.php?&category[102]=102)
6. <http://www.philology.kiev.ua/php/kafka.php?id=29&sid=3>
7. <http://www.sumdu.edu.ua/ua/academic/curricula/bachelor/translation/>
8. <http://www.mdgu.com.ua/?set=page&str=64>
9. <http://me1.chnu.edu.ua/dept/translation/index.php#>
10. <http://www.knlu.kiev.ua/?AC=14>
11. <http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/1 ukr.html>
12. <http://www.ksu.kherson.ua/About/Institutes.aspx?12=99>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Абабілова – викладач кафедри романо-германської філології Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського; аспірант Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського.
Наукові інтереси: формування конкурентоздатності майбутніх перекладачів.

ВІДТВОРЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ МЕТАФОРИ СТАТІ (НА МАТЕРІАЛІ ЧОЛОВІЧИХ ХАРАКТЕРІВ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ М. МІТЧЕЛ “GONE WITH THE WIND”)

Тетяна БІДНА (Кіровоград, Україна)

У статті йдеться про особливості передачі біологічної метафори статі, використаної для створення нетипових характерів. Дослідження проведено на матеріалі роману М. Мітчелл “Gone with the Wind”.

The article under consideration focuses on the translation peculiarities of the biological sex metaphor used for the creation of the untypical characters. The research is held on the novel “Gone with the Wind” by M. Mitchell.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок із науковими завданнями. На етапі сьогодення важливу роль у розвитку філологічних наук відіграє психолінгвістика, яка дозволяє по-новому поглянути на комплексність та багатогранність когнітивної діяльності людини. Використання її здобутків у царині художнього перекладу спонукає по-іншому оцінити психічні процеси творення та відтворення тексту, який сприймається як кінцевий результат (втілення) взаємодії